

Kohustuslik religiooniõpetus

Avo Üprus

hooliv konservatiiv, ristiinimene

Religiooniõpetuse üle käib arvamustevahetus jätab mulje, nagu räägitaks asjadest iseeneses. Tegelikult on jutt ju hariduse komponendid.

Need on hariduse komponendid, mis koosmõjus kujundavad tunnetusvõimelise ja muutuvast maailmas toimetuleva inimese. Õpetada tuleb seda, mida ei teata. Väide, et gümnasistid teavad teistes kultuurides toimetulekuks nende aluseks olevatest väärtustest ning uskumustest piisavalt, on pehmelt

POOLT

öeldes ekslik. Seega käib väitlus teadlikkuse suurendamise poolt ja vastu. Teadmatust ei tohiks aga olla eesmärk.

Vabadus mitte õppida on vabadus jääda rumalaks. Selle vabaduse eest ei saa seista, sest rumalus töötab vastu nii inimväärikusele kui ka õigusele saada haridust. Sealhulgas religioonialast haridust. Religiooniõpetuse saamise seostamine selleks soovi avaldavate laste arvuga on inimõiguse riivamine, mis muudab tühiseks ka põhiseaduses sätestatud õiguse religiooni praktiseerida. Mitmetes maakoolides lihtsalt ei ole nii suurt arvu lapsi, nagu seadus religiooniõpetuse saamiseks ette kirjutab. Deklaratiivne vabadus uskuda või õppida ilma selleks vajalike võimaluste, informatsiooni ja vahenditeta sarnaneb õigusega süüa ilma toiduta või hingata ilma õhuta. Aga see on muidugi minu kui humanitaarse ja vaimuliku hariduse saanud inimese seisukoht. Samas võimaldab mul ennast luterlasena identifitseerida ja teisi religioone austada just nimelt haridus.

Tehnokraatliku hariduse saanud inimeste suust olen varemgi kuulnud seisukohta, et humanitaria on üks mõttetute inimeste mõtetu mäng.

See on paraku vale ja lühinägelik seisukoht. Paraku ei saanud inimene *Homo sapiens*'iks mitte pesumasinat või Kalašnikovi automaati leiutades, vaid pigem ikka keele ja tähenduslike toimimiste omandamise abil. Nii on see tänapäevalgi: faktiteadmise lisaks vajatakse ka üldistamisoskust, bioloogiale lisaks teoloogiat ning politoloogiale lisaks poeesiat. Ühe ja ainuõige maailmavaate kohustuslikkuse aeg lihtsalt on läbi. Läbi on ka teaduslikku ateismi ülistanud dialektilise materialismi kohustuslikkus.

Laias maailmas pole teaduslik ateism muidugi kohustuslik olnudki ja see on viinud olukorrani, et erinevalt muust Euroopast vaidleme ikka religiooniõpetuse vajalikkuse või ebavajalikkuse üle ning tunnistame endid võimetuiks valmistama ette vajalikke pedagooge, tellides neid ülikoolidest aastas 2-3, et mitte päris ignorantsetena näida. Aga ei lähe läbi: näime ikka ja oleme niikuinii. Sest religiooniõpetust saamata ei oska avarasse ja vabasse maailma sattunud noored suhelda ega mõista neid inimesi, kelle toimimisealuseid, valikuid ja eelistusi mõjutavad väärtused ja uskumused, mis juurduvad eestlasele võõras religioonis ja kultuuris. Ja siis juhtubki, et meie kaitsevaelane võib missioonil hukkuda, noor daam soovimatusse olukorda sattuda või ärimees häbisse jääda ainuüksi oma teadmusest.

Ükski Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirik ei võida sellest midagi, kui õpilased teavad, miks ei tohi mosleminaise sari alla piiluda või kas sünagoogis tohib kübara pähe jätta. Tasast rõõmu tuntakse ehk võimalusest teadmuse avardamise abil päästa mõni kalmistu, ristipuu või hiis hävitamisest ning eestlane häbist Euroopat täitvate katedraalide sõnatu jutluse ees.

Jaak Aaviksoo

kaitseminister

VASTU

Kohustuslikkus pole eesmärk omaette. Ja ehkki me pole kristlased olnud aegade algusest, nagu me pole ka eestlased olnud aegade algusest, on kultuuriliselt just luterlik ristiusk kujundanud meid suuresti selliseks, nagu me oleme.

Seepärast kuulume loomuldasa ka Euroopasse ja jagame õhtumaiseid väärtusi. Vaevalt peaksime seda kuidagi häbenema, pigem võiksime sellise saatuse üle rõõmu tunda.

Iseennast, oma juuri ja kultuuri tuleb tunda, see annab kindlustunnet. Eriti taime seda raskematel aegadel, kui väline ebakindlus sisemist tasakaalu kõigutama kipub; ka jõuluajal, kui on endassevaatamise ja oma lähedastele mõtlemise aeg. Vahest just seetõttu on hiljuti taastatunud religiooniõpetuse vajaduse teema, kutsudes uue õppekava ettevalmistamise käigus üles selle muutmist kohustuslikuks õppeaineks. See ei ole kindlasti hea mõte.

Usu ja meie puhul eriti ristiuse mõistmine on vajalik eelkõige laiemas, kultuurilises kontekstis, mitte omaette distsipliinina. Selle mütoloogiline osa leidugu kirjandus- ja kunstõpetuses, väärtusmaailm kodu- ja kodanikuõpetuses, filosoofiline osa (mõtte)ajaloos jne. Mõeldav on religioonide süvendatud käsitlemine vabaainena asjast huvitatuile, ent kindlasti pole see mõistlik kohustuslikus korras kõigile noortele.

Kool oli ja olgu ikkagi eelkõige teaduste tempel, kus valgustusaja ideaalidele tuginevalt targemaks püütakse saada. Kindlasti peab meie kool edendama ka kasvatuslikku kultuuri, mille olulisimaks osaks on vahe tegemine hea ja kurja vahel ning tahtmine ja oskus sellest vahest oma käitumises juhendada. Paljuski ongi just kasvatuslike probleemide tajumine ühiskonnas pannud pilku pöörama usuõpetuse poole, mis tänuväärsel moel on sajanud seda rolli kandnud. Ometi petaksime end ettekujutusega, et kohustuslik religiooniõpetus seda ülesannet tänapäeval täita suudaks. Kohustuslikkus ei täida kaasaegses liberaalses ühiskonnas kunagi kasvatuslikke eesmärke ja religiooniõpetuse akadeemilisus (sest konfessionaalse usuõpetusena poleks see

vastuvõetav) ei sobi selleks põhimõtteliselt. Väärtuste omandamine on eelkõige kogemuslik-käitumuslik protsess ning seda nii kodus ja koolis kui ka kõrtsis ja kirikus (loe: ühiskonnas). Ükskõik kui aus ja õiglane tunniandja ei suuda eal seda jõudu väärtata. Sestap on kasvatuslike eesmärkide saavutamiseks vajalik pühendada tähelepanu kooli väärtuskeskkonna kujundamisele, mitte loota kohustusliku õppeaine abil seda rasket tööd asendada.

Tähelepanuta ei saa jätta ka õpetaja-küsimust. Kust tulevad religiooniõpetajad? On ilmselt vältimatut, et vastava ametinimetuse tekkimise korral, ja see käiks kohustusliku ainega kindlasti kaasas, oleks otsene seos teoloogia ja kiriku(te)ga kerge tekkima. Igal üksikul juhul võib see olla ka igati põhjendatud, ent süsteemina loob see lubamatuid pingeid nii kiriku ja riigi, aga kindlasti ka kirikute endi vahele. Kindlasti on võrratult parem, kui meie lapsed omandaksid oma (kooli)teadmised usust ning heast ja halvast konfessionaalselt vabadelt erinevatelt aineõpetajatelt kui kohustusliku õpetusena kirikuga seotud religiooniõpetajatelt. Huvilistele jääb ju alati võimalus liituda kirikuga ning sügavama huvi korral omandada kiriklik või ilmalik teoloogiline kõrgharidus.

Foto: Scanpix

Foto: Eesti Päevaleht/Kristo Nurmis